

**Djurens Rätts remissvar angående Agenda
2030-delegationens betänkande ”Agenda 2030
och Sverige: Världens utmaning – världens
möjlighet”, SOU 2019:13, ert dnr
M2019/00661/S**

Djurens Rätt tackar för möjligheten att bidra med synpunkter. Vi vill framföra följande:

Sammanfattningsvis

Av etiska skäl och hänsyn till klimatet bör Sverige satsa på att främja växtbaserade livsmedel och anta mål om att köttkonsumtionen ska halveras till 2030. Regeringen bör tillsätta en utredning gällande hur köttkonsumtionen ska halveras till 2030. I en sådan utredning bör de djuretiska aspekterna ingå och det bör undersökas vilka styrmedel som kan användas.

Vi saknar ett resonemang om vikten av att djurvälstånd integreras i begreppet hållbarhet. Det bör läggas till.

Vi ser positivt på att delegationen föreslår att regeringen ska tydliggöra myndigheternas ansvar för hållbar utveckling genom ett tillägg i myndighetsförordningen.

Vi ser positivt på att delegationen betonar att offentlig upphandling av livsmedel har en stor potential för hållbar utveckling. Att det är angeläget att Agenda 2030 och hållbar utveckling får ökat genomslag i kommuner och landsting samt att agendan integreras i ordinarie styrning och ledning och att det som ett led i genomförandet är angeläget att kommuner och landsting fullt ut använder den potential för hållbar utveckling som finns inom ramen för offentlig upphandling och att Upphandlingsmyndigheten har kapacitet och resurser att ge ett tillräckligt stöd.

Vi ser positivt på att delegationen föreslår att regeringen bör tillsätta en kommitté med uppdrag att t.o.m. 2030 kontinuerligt ta fram underlag till regeringen i form av uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder för att genomförandet av Agenda 2030 ska drivas framåt

Vi delar delegationens bedömning om att utvärderingar och analyser inom enskilda sakområden av det arbete som hittills gjorts eller görs inom ramen för hållbar utveckling, är nödvändiga i det fortsatta arbetet med att genomföra agendan. I sådana utvärderingar och analyser måste djurvälstånd, djuretik och animaliekonsumtion beaktas.

I begreppet hållbar utveckling ingår djurvälstånd

I betänkandet nämns inte någonstans djurvälstånd, trots att det är viktigt del av hållbar utveckling. Det har slagits fast bland annat i ett FN-dokument när FAO:s kommitté för tillgången till livsmedel (CFS) i oktober 2016 publicerade "Proposed draft recommendations on sustainable agricultural development for food security and nutrition including the role of livestock" vilken innehåller följande skrivning (rekommendation D, artikel VIII med titeln Animal health and welfare):

"Improve animal welfare delivering on the five freedoms and related OIE standards and principles, including through capacity building programs, and supporting voluntary actions in the livestock sector to improve animal welfare."¹

Att djurvälstånd integreras i begreppet hållbarhet är nödvändigt och påtalas av forskare från Excellenscentrum i djurvälstånd, SLU.² Också Jordbruksverket menar att det ur ett hållbarhetsperspektiv är viktigt att jobba med frågor som rör djurhälsa och djurskydd, eftersom djuren måste må bra och vara friska för att produktionen ska vara hållbar i längden.³

I "Handlingsplan Agenda 2030 2018–2020"⁴ nämns djurskydd och djurvälstånd, under mål 2 (Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk) "Regeringens förslag till ny djurskyddslag syftar till att Sverige även fortsättningsvis ska vara ett föregångsland när

det gäller djurhälsa, djurskydd och djurvälstånd.” I handlingsplanen nämns också under mål 17 (Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet) att ”Sverige ska vara ett föregångsland för fri och rättvis handel. Regeringen verkar för öppnare handel med robusta, rättvisa och legitima spelregler som inte minst gynnar fattiga människor och skyddar arbetstagares rättigheter, miljö, klimat, människors hälsa och djurvälstånd.”

Några exempel på områden där förändringar i djurskyddslagstiftning och praxis för djurhållning i Sverige idag behövs för en mer hållbar djurhållning, är:

- Djurs rätt att bete sig naturligt. Ett slut på burhållning av hönor och minkar, rätt till utevistelse för grisar, kycklingar och hönor, tid tillsammans för moderdjur och ungar (som ko och kalv till exempel) till den naturliga tiden för avvänjning.
- Avel som i högre grad tar hänsyn till djurens behov. Mer långsamväxande kycklinghybrider och generellt mindre fokus på produktion eftersom en hög produktion ofta leder till lidande för djuren.
- Ett slut på rutinmässiga kirurgiska ingrepp, som griskastrering. Bättre alternativ som vaccinering mot galtlukt finns och fungerar.
- Minskat lidande i samband med transporter och slakt. Transport av djur till slakt måste ersättas av transporter av kött, bedövningsmetoder inför slakt som innebär stress och smärta, så som levande upphängning upp och ned av kycklingar och hönor inför elbedövning och koldioxidbedövning av grisar och fiskar, måste få ett slut.

Vi uppmanar till att djurvälståndaspekten, samt det djuretiska perspektivet, läggs till i alla de delar av betänkandet där det saknas idag. De Agenda 2030-mål som är särskilt relevanta ur perspektiven djurvälstånd och djuretisk, bedömer vi är följande:

Mål 2. Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk

Mål 12. Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster

Mål 13. Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser

Mål 14. Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling

Mål 15. Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald

Mål 16. Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva, och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer

Mål 17. Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling

Minskad köttkonsumtion - en viktig klimatåtgärd

Vi saknar i betänkandet resonemang och konkreta förslag om på vilket sätt konsumtionen (och produktionen) av animalier behöver ändras för att bli mer hållbar, i enlighet med Agenda 2030 mål 12: ”Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster.”

Av etiska skäl och hänsyn till klimatet bör Sverige satsa på att främja växtbaserade livsmedel och anta mål om att köttkonsumtionen ska halveras till 2030. Regeringen bör tillsätta en utredning gällande hur köttkonsumtionen ska halveras till 2030. I en sådan utredning bör de djuretiska aspekterna ingå och det bör undersökas vilka styrmedel som kan användas.

En minskad köttkonsumtion med 50 procent i Sverige skulle bland annat leda till att klimatpåverkan från kosten minskar med 20 procent och markanvändningen skulle minska med drygt 20 procent.⁵ Förutom stora vinster för klimat och miljö skulle det vara till mycket fördelaktigt sett till djuretik och djurvälstånd, om färre djur föds upp och slaktas.

Ur ingressen till Agenda 2030⁶: ”Vi är fast beslutna att skydda planeten från att förstöras, inklusive genom hållbar konsumtion och produktion, genom att förvalta dess naturresurser på ett hållbart sätt och vidta omedelbara åtgärder mot klimatförändringarna, så att planeten kan tillgodose nuvarande och kommande generationers behov.”

Ur deklarationens inledning⁶, punkt 28: ”Vi åtar oss att genomgripande förändra hur våra samhällen producerar och konsumerar varor och tjänster. Regeringar, internationella organisationer, företagssektorn och andra icke-statliga aktörer samt enskilda personer måste bidra till att förändra ohållbara konsumtions- och produktionsmönster, bland annat genom mobilisering, från alla källor, av finansiellt och tekniskt bistånd för att stärka utvecklingsländernas vetenskapliga, tekniska och innovativa kapacitet att utvecklas i riktning mot hållbarare konsumtions- och produktionsmönster. Vi uppmuntrar genomförandet av det tioåriga ramverket av program för hållbar konsumtion och produktion. Alla länder vidtar åtgärder, med de utvecklade länderna i täten och med hänsyn tagen till utvecklingsländernas utveckling och förutsättningar.”

Delar av betänkandet som vi ser särskilt positivt på

Vi ser särskilt positivt på följande förslag och påståenden:

att regeringen tydliggör myndigheternas ansvar för hållbar utveckling genom ett tillägg i myndighetsförordningen (2007:515).

att regeringen ger de statliga myndigheterna i uppdrag att aktivt ställa hållbarhetskrav vid offentlig upphandling och tillsätter en utredning inom regeringskansliet för att ta fram en särskild förordning om hållbarhetskrav vid statliga myndigheters offentliga upphandling. Vi ser mycket positivt på att delegationen betonar att att det är angeläget att Agenda 2030 och hållbar utveckling får ökat genomslag i kommuner och landsting samt att agendan integreras i ordinarie styrning och ledning och att det som ett led i genomförandet är angeläget att kommuner och landsting fullt ut använder den potential för hållbar utveckling som finns inom ramen för offentlig upphandling och att Upphandlingsmyndigheten har kapacitet och resurser att ge ett tillräckligt stöd.

att delegationen föreslår att regeringen bör tillsätta en kommitté med uppdrag att till och med 2030 kontinuerligt ta fram underlag till regeringen i form av uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder för att genomförandet av Agenda 2030 ska drivas framåt.

att regeringen ger de offentliga utredningarna i uppgift att analysera konsekvenserna i förhållande till miljömässigt, socialt och

ekonomiskt hållbar utveckling. Regeringen bör även utreda hur stödet till de offentliga utredningarna kan utvecklas så att dessa ges tillräckliga förutsättningar att klara uppgiften.

att regeringen inför nästa forskningsproposition ger i uppdrag till universitet och högskolor, forskningsfinansiärer och andra relevanta myndigheter att belysa forsknings- och innovationsbehov i relation till Agenda 2030.

att regeringen ger Skolverket i uppdrag att ta fram ett förslag avseende innehåll, genomförande och finansiering av kompetenshöjande och stödjande åtgärder för pedagoger och skollära om lärande för hållbar utveckling och hur genomförandet av utbildningen ska samordnas. Skolverket bör i samverkan med Skolinspektionen även få i uppdrag att följa upp hur utbildning för hållbar utveckling tillämpas i för-, grund- och gymnasieskolor i Sverige.

att regeringen bör uppmuntra nya samarbetsformer genom att bjuda in företag och representanter för näringslivets organisationer till en strukturerad kontinuerlig dialog för att diskutera hur näringslivet kan bidra till hållbar utveckling i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang.

att delegationen påpekar att ett självständigt, öppet och livskraftigt civilsamhälle är en hörnsten i ett demokratiskt samhälle och en förutsättning för omställning till hållbar utveckling, samt att civila samhällets aktörer är viktiga genomförare av många centrala samhällsfunktioner.

att delegationen påpekar att öppen och saklig kommunikation bidrar till såväl ökad kunskap hos enskilda, som till delaktighet i samhället samt att regeringen genom den statliga bidragsgivningen bör möjliggöra för civila samhället att verka som folkbildare för agendan.

att delegationen påpekar att Sverige utifrån de internationellt sett gynnsamma förutsättningarna har ett stort ansvar att bidra till agendans globala genomförande och att Sverige därför fortsatt bör vara pådrivande i EU och i internationella organ för ett ambitiöst globalt genomförande.

att delegationen påpekar att Sverige genom att vidta åtgärder som

stärker den egna kapaciteten får ytterligare stärkt förmåga att bidra till agendans genomförande globalt, och därigenom ta ett verkligt ledarskap i arbetet för hållbar utveckling.

att delegationen påpekar att Agenda 2030 och hållbar utveckling måste integreras i den dagliga verksamheten och kan inte vara ett projekt vid sidan av.

Linda Björklund
Etolog, ansvarig för frågor om djuren i livsmedelsindustrin
Djurens Rätt
linda.bjorklund@djurensratt.se

Sebastian Wiklund
Enhetschef för politisk påverkan och sakfrågor
Djurens Rätt
sebastian.wiklund@djurensratt.se

Källor

1. United Nations High Level Panel on Food Security and Nutrition. Sustainable Agricultural Development for Food Security and Nutrition, including the Role of Livestock; FAO: Rome, Italy, 2016.
2. Buller, H., Harry Blokhuis, H., Jensen, P. and Keeling, L. (2018) Towards Farm Animal Welfare and Sustainability. *Animals* 25:8 (6).
3. Jordbruksverket. Hemsida:
<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/konsument/hallbarm-atforalla/hallbardjurproduktion.4.66a85ef415ac9fe2e0ba2ffc.html>
Sidan besökt 2019-06-25.
4. FN:s generalförsamling (2015) Agenda 2030 för hållbar utveckling. Svensk översättning av FN:s Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development.
5. Röös, E. et al (2018) Less meat, more legumes: prospects and challenges in the transition toward sustainable diets in Sweden. Artikel tillgänglig (PDF) i Renewable Agriculture and Food Systems.
6. Regeringskansliet (2018) Handlingsplan Agenda 2030 2018–2020.